

EHuko uda ikastaroak

Adelina Moya: «Jorge Oteizak denbora bera ere gainditzen du»

‘Oteiza eta Euskal Herriko abangoardia artistikoaren arazoak’ aztergai Donostian

Adelina Moyak Donostiako Uda Ikastaroetan eman zuen atzo artista handiari buruzko hitzaldia. Moyak «oso zaila» deritzo Oteizarengana «hoztasunez eta errespetuz» hurbiltzeari: «Liluratu egiten zaitu; horregatik, bere figura aztertzeke beharrezkoa da bera hezi duten abangoardia historikoen baitan lan egitea».

PERU C. SABAN / DONOSTIA

«Jorge Oteizaren obraren muina tradizioaren eta modernitatearen arteko zubia eraikitzean datza. Oteizak, enfrentamendu klasiko honen aurrean, tradizio guztia jasotzen du, baina etorkizunaren alde egiten du, abangoardista gehienek egin izan duten bezala. Hau egiteko historia alde batera utzi du, edo historia birsortu egin du, euskaldun izatearen erreibindikaziotik abiatuta». Moyaren ustez, «Oteizak, abangoardien garaian jaio izanagatik, artistaren hatsa jaso du asko idazteko eta arteari eta herriari buruz mitologizatzeko». Ildo honetan, ‘Quousque Tandem-en’ garrantzia nabarmendu zuen, «Oteizaren Euskal Artearen mitoaren egituraketa baita».

Oteizaren ezaugarri nagusienetakoa zera da: artearen jarrera etikoez arduratzen da gehiago arteaz beraz baino: «Gizakiaren arima bere artearen bidez agertzen da». Bere baitan tendentzia anitz biltzen ditu: konstruktibismo klasikoa, iristeke dagoen minimalismoa, mitologiak eta nazionalismoak ere eragin zion... Berak landu nahi zuen Euskal Artearen erroak kromletx neolitikoan bilatu zituen, arbasoengano bidaian abiatuta.

HEGO AMERIKAKO BIDAIA Kontestu historikoa kokatu zuen aurrena Moyak, Oteizak sortzen duen liluramendutik urrundu eta benetako azterketa egin ahal izateko. Gerra aurretik kanpoan zeuden abangoardiak jarraitzaileak zituzten Euskal Herrian, eta hauen artean Donostiako abangoardia nabarmendu zuen, Club Nautikoa eraiki zuen J. M. Aizpurua, besteak beste. Abangoardia honetako gehienak Falange ingurukoak ziren, futurismoa eta Italiako faxismotik gertu ibili zirenak.

Adelina Moyak «Oteizak liluratu egiten duela» aitortu zuen.

E. KOCH

✓ Oteizaren ezaugarri nagusienetakoa zera da: artearen jarrera etikoez arduratzen da gehiago arteaz beraz baino.

Jorge Oteiza gaztea, artean, nazionalisten inguruan mugitzen zen, Lekuona eta Balentziagarekin batera. ‘Euskal Artista Nazionalen Elkarte’ sortzekotan ibili ziren, baina finkatu gabeko proiektua izan zen. Ideologia nazionalista abangoardiarekin batuz Euskal Arte berezitu nahi izan zuten, EAJ tradizionaletik urrunduz.

1935ean Oteiza Hego Amerikara abiatu zen «Euskal Herria oso lokartuta zegoelako eta kretinismo handia zegoelako», eta han ibili zen 1948ra arte. Bueltan etorri zenean egoera arras ezberdina zen. Oteizaren pisua oso handia bilakatu zen, eta 1950eko irailaren 9an Arantzazuko elizako lehen harria jarri zuten: «Euskal abangoardia artistikoko lehen harria». 50-60 hamarkadetan gauza asko aldatu ziren, «artista izateak jada beharrezkoa dirudi, mutu ez egotea alegia; bestalde, abangoardiak ezkerrekoa behar du izan, anti-frankista».

Oteizak, garai honetan ere, bi iturritatik edango du: abangoardiako arteetik eta Euskal Herriaren arazotik, euskal izaeratik.

Tradizio guztia jasotzen du, baina etorkizuneko erronkak finkatuz. 1957an Sao Pauloko Bienalean eskultura munduan dagoen saririk garrantzitsuenaren eman zioten eta handik aurrera Oteiza idaztera erretiratu zen.

Moyak, bestalde, uko egin zion Txillida eta Oteizaren arteko eztabaidan sartzeari «zentzurik gabeko eztabaida baita ea nork egin ote zuen lehenengo eskultura abstraktua».

ABANGOARDIAREN GORABEHERRAK

‘Abangoardia’ hitz militarra dela gogorarazi zuen Moyak, «Oteiza armada guztiari ia era militarrean aurreratzen zaiola» nabarmentzeko. Jarraian abangoardia artistikoen ezaugarriak aztertzeari ekin zion, Oteizaren izaerarekin alderatuz.

«Abangoardiak izaera aktibista dute eta propagandarako aparatu handiaz baliatzen dira: programak, manifestuak, idazki teorikoak, eta normalean kritiko edo idazle ezagunen baten konplizitate sutsua ere. Hausturaren tradizioetik edaten dute, ‘arte berria’ sortuz eta beste edozein mugimendu ukatuz». Honek kontradikzio bat uzten du agerian Moyaren ustez, «haiek ere beste mugimenduen seme-alabak direlako».

Abangoardistek bi erreferentzia izan ohi dituzte: «Aurre-historia, hau da, historiak kutsatu ez dituen erroak, eta europar historiak zikindu ez dituen tokiak, zibilizaziotik alde eginez».

✓ Abangoardistek bi erreferentzia izan ohi dituzte: «Aurre-historia eta europar historiak zikindu ez dituen tokiak».

Moyak «etorkizuneko ikusmirak dituen sakrifizio» ezaugarria ere ikusten du, «artista abangoardista utopia baten arabera aritzen da, bere lorpenak inoiz gozatuko ez dituela badakien arren. Honek agonia eragiten dio artistari, baina salbazioaren ikuspegi kristauaren antzekoa erabiliz, morbosoki gustora dago orainean». «Frakasuz» aritzen diren Oteizaren idatzien agoniako kutsua gogoratu zuen Adelina Moyak. Umorea, purismoa eta zientifismoa ere ezaugarri dituzte abangoardiak, Arte Ederretako irakaslearen aburuz.

Atzoko hitzaldian Moyak bideo bat eskaini zuen, Jon Intxaustegik Oteizari buruz egin dakoa. Ikasle batek bideo hori ez zitzaioela gustatu adierazi zuen, «Einstein gisako zientzi-gizon ero baten modura agertzen delako, dena formulen bidez azaltzen eta kexuka». Moyak bideo horrek «Jorge Oteizak berak artistari buruz eman nahi duen itxura ematen duela» erantzun zion, «abangoardiaren berezitasunak agertaraziz».

Bizkaiko Jabetza Ganbarak 14.000 alokairu kontratu egin ditu

G. AGIRRE / BILBO

Bizkaiko Hiri Jabetza-ren Ganbarak garaje, etxebizitza eta negozio aretoen 14.000 kontratu sinatu ditu 1994an eta aurtengo lehenbiziko sei hilabeteetan. Aldi berean, hiri alokairu, salerosketa, udal zerga eta abarrei buruzko 91.700 kontsulta baino gehiagori erantzun die epe honetan.

Urtarrilaren batean indarrean sartu zen Hiri Alokairuen Legeak ere eman dio zereginik Hiri Jabetza-ren Ganbarari. Izan ere, aurtengo lehenbiziko sei hilabeteetan 2.300 errenta baino gehiago eguneratu baititu. Errenta kontratu hauek 1985. urtean baino lehen sinatutakoak dira eta lege berriaren arabera kontratuok urtero berrikusi behar dira eta hamar urteko epearen barruan eguneratu behar dira.

Bizkaiko etxebizitza alokairuari dagokionez, «bereziki Bilbok hutsik dauden alokairurako etxebizitza ugari» duela adierazi zuen atzo Javier Aretxaga Ganbarako idazkariak. «Guztira», gehitu zuen, «5.000 bat etxebizitza daude eta hurrengo urteetan garrantzi handia izango dute inbiliaria merkatuan».

Maria Jesus Ellakuria Ganbarako lehendakariak eskaintako datuen arabera, 100 metro karratuko etxebizitza baten batez besteko alokairua Bilboko Kasku Zaharrean 50.000 pezetakoa da (2.000 libera). Ezaugarri berbereko etxebizitza baten alokairua Getxon 90.000 pezetakoa da, Barakaldo eta Santurtzin 50.000koa eta 150.000-200.000 pezeta bitartekoa Bilboko erdigunean. Ehun metro karratuko negozio areto baten alokairua, bestalde, 90.000 pezeta kostatzen da Erandion. Basaurin ez du 50.000 pezeta baino gehiago balio eta Bilboko erdigunean hileko alokairua 200.000 pezeta.

Azkenik, Ganbarako idazkariak «lotsagarritzat» jo zuen kostaldeko etxebizitzaren alokairuak uda sasoi honetan izaten duen igotzea. «Etxebizitza hauen merkatua librea da, eskaintza eskariaren arabera funtzionatzen dute eta adibidez, Lekeition hiru hilabeteko alokairua 300.000 pezetaraino hel daiteke».